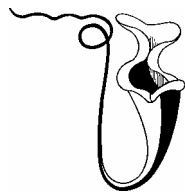

Danske kommuners anvendelse af tropisk træ i forbindelse med havnebyggerier

NEPENTHES

Karoline Nolsø Aaen

Jakob Futtrup

Steffen Thomsen

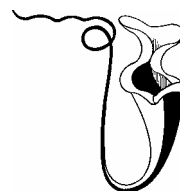
Danske kommuners anvendelse af tropisk træ i forbindelse med havnebyggerier

Rapporten er udarbejdet af: Karoline Nolsø Aaen, Jakob Futtrup og Steffen Thomsen

Omslags foto af: Mikkel Hooge Holck

Nepenthes
Odensegade 4 B
Postboks 5102
8100 Århus C
Tlf. 86 13 53 32
Fax. 86 12 51 49
Email. info@Nepenthes.dk

Maj 2004

NEPENTHES

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	s. 3
2. Behov for miljøvejledning i Danmark?	s. 4
3. Kommunernes kendskab til Miljøvejledningen	s. 5
4. Anvendelsen af træarter og certifikater i de danske kommuner	s. 7
5. Eksempler på kommuners indkøb af tropisk træ	s. 10
5.1. Vordingborg Kommune	s. 10
5.2. Roskilde Kommune	s. 12
5.3. Faaborg Kommune	s. 13
6. Afsluttende betragtninger på baggrund af undersøgelsen	s. 14
7. Kilder	s. 15

1. Indledning

På baggrund af undersøgelser fra København og Sønderborgs havnerenoveringer fik Nepenthes, i 2001 spørgsmålet omkring det offentlige forbrug af tropisk træ rejst i Folketinget.

Dette resulterede i, at der blev udarbejdet en baggrundsrapport, som ligger til grund for udgivelsen af Miljøvejledningen for Offentlige Indkøb af Tropisk træ i år 2003.

Baggrundsrapporten opfordrer alle offentlige og halvoffentlige institutioner til at sikre at indkøbt tømmer stammer fra bæredygtigt forvaltede skove.

Nepenthes udsendte i februar måned 2004 et spørgeskema til alle landets kommuner, hvori der blev efterlyst oplysninger om havnerenoveringer og nyopførelser foretaget indenfor de sidste 5 år. Desuden blev der efterspurgt information om eventuelle fremtidige planlagte renoveringer i løbet af de kommende 5 år. Nepenthes foretog i løbet af marts og april måned en opfølgende telefonopringning til alle de kommuner, som havde undladt at svare på spørgeskemaet. I enkelte sager blev der endvidere begæret om aktindsigt, i henhold til loven om offentlighed i forvaltningen.

Nepenthes iværksatte undersøgelsen for at belyse den aktuelle virkning af Miljøvejledningen, samt et eventuelt behov for yderligere tiltag. Nepenthes har i undersøgelsen specifikt valgt at fokusere på de danske kommuners forbrug af tropisk træ i forbindelse med havnebyggeri. Kommunerne blev udvalgt til undersøgelsen på grundlag af deres beliggenhed ved enten saltvand eller store søarealer. Dette blev gjort for at sikre et troværdigt overblik over de hyppigst anvendte tropiske træarter i de danske havne arealer.

Denne rapport er blevet udfærdiget på baggrund af Nepenthes undersøgelse. Rapporten belyser især kommunernes kendskab og aktuelle brug af miljøvejledningen. Derudover bliver der sat fokus på de anvendte tropiske træarter, samt diverse certificeringsordninger som har godkendt det indkøbte træ. De ovenstående punkter bliver sat i relation til, hvad miljøvejledningen og baggrundsrapporten fremhæver som væsentlige elementer. Til sidst i rapporten vil der blive fremhævet nogle få konkrete eksempler på, hvordan kommuner har handlet i forbindelse med indkøb af tropisk træ.

2. Behov for en miljøvejledning i Danmark?

Nepenthes har i denne undersøgelse lagt særlig vægt på de danske kommuner, der har foretaget havnebyggeri inden for 5 år (fig. 1), samt de kommuner der planlægger nyrenovationer inden for de næste 5 år.

Undersøgelsen viser, at af de 134 adspurgte kommuner, som har renoveret eller lavet nyopførelser i forbindelse med havne arealer inden for 5 år, har 72 % anvendt tropisk træ (fig 2). Der er en relativ stor mængde af de adspurgte kommuner som anvender tropisk træ i forbindelse med byggeprojekter relateret til havne-, kaj- og kystsikringsanlæg.

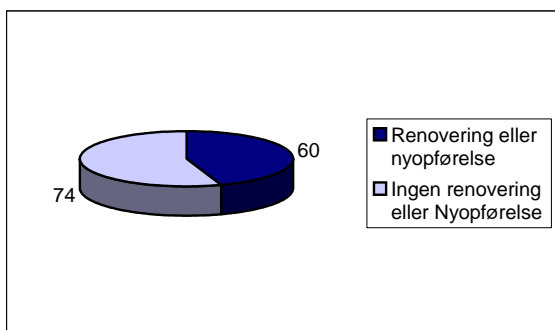

Fig 1: Antal af de adspurgte kommuner, som har lavet renovationer eller nyopførelser indenfor de sidste fem år, eller planlagt det indenfor de næste fem.

Figuren omfatter 134 kommuner.

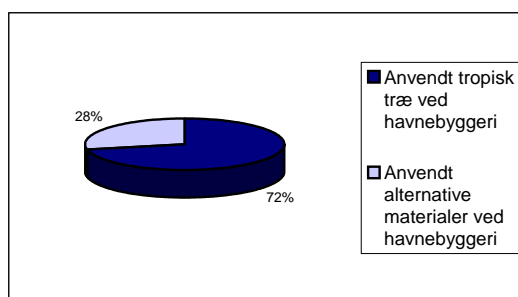

Fig 2: Antal af kommuner der har anvendt tropisk træ (kun medtaget de kommuner, som har lavet renovationer eller nyopførelser indenfor de sidste fem år, eller planlagt det indenfor de næste fem) Figuren omfatter 60 kommuner.

Ifølge Verdensbanken og OECD er mindst halvdelen af det tømmer der findes på verdensmarkedet af ulovlig oprindelse.

Dette understreger behovet for en miljøvejledning for indkøb af tropisk træ. Nepenthes er af den overbevisning, at de offentlige indkøbere i høj grad skal agere forbillede for de mange privatejede havne, og her igennem være med til at påvirke disses indkøb.

Nepenthes mener, at det vil være til stor gavn for Danmark at blive foregangsland og være med til at sætte en standart for en høj ansvarsbevidst indkøbsmoral på EU plan.

3. Kommunernes kendskab til miljøvejledningen

Nepenthes ser positivt på Miljøvejledningens intentioner, hvorfor et af hovedformålene med Nepenthes' undersøgelse er at undersøge, hvordan miljøvejledningen er blevet modtaget og implementeret i kommunerne.

Spørgeskemaet Nepenthes udsendte i februar 2004, satte derfor fokus på kommunernes kendskab og brug af Miljøvejledningen (fig. 3). I undersøgelsen blev der konkret spurgt ind til de enkelte kommuners kendskab til Miljøvejledningen, samt deres anvendelse af denne.

I forbindelse med kommunernes anvendelse af miljøvejledningen har undersøgelsen henholdt sig til baggrundsrapportens egne anbefalinger på dette område:

I Danmark foreligger der en folketingsbeslutning, der lægger op til anerkendelse af FSC som et eksempel på en troværdig garant for, at træ bærende dette mærke er lovligt og bæredygtigt produceret. I bemærkninger til forslaget anføres samtidigt, at hvis der fremkommer andre globale mærkningsordninger med tilsvarende høje standarder for økonomisk, miljømæssig og social bæredygtighed, og som bygger på uvildig tredjepartscertificering og efterfølgende kontrol, så kan træprodukter bærende disse mærker også betragtes som bæredygtigt producerede¹.

Nepenthes mener på baggrund af dette, at en uvildig tredjeparts verificering er nødvendig som garanti for, at træet er bæredygtigt og lovligt produceret. Dette er efter Nepenthes mening et helt centralt element i Miljøvejledningen. Derfor har Nepenthes i undersøgelsen vurderet, at de kommuner, som ikke har købt tropisk træ med en uvildig tredjeparts verificering, ikke kan siges at have fulgt Miljøvejledningens anbefalinger. Disse overvejelser ligger til grund for tallene anført i fig. 3.

Undersøgelsen viser, at af 122 adspurgte kommuner har ca. 29 % kendskab til miljøvejledningen, og at kun 4 % af de 122 kommune har brugt miljøvejledningen i deres udbudsmateriale, dvs. har efterspurgt FSC certificeret træ og/eller har efterspurgt træ med en uvildig tredjeparts verificering af bæredygtighed og lovlighed. Dette finder Nepenthes dybt foruroligende og understreger med al ønskelig tydelighed behovet for, at det bliver lovpligtigt at følge miljøvejledningen, hvis man fra regeringens side ønsker at sikre lovlighed og bæredygtighed af det importerede tømmer.

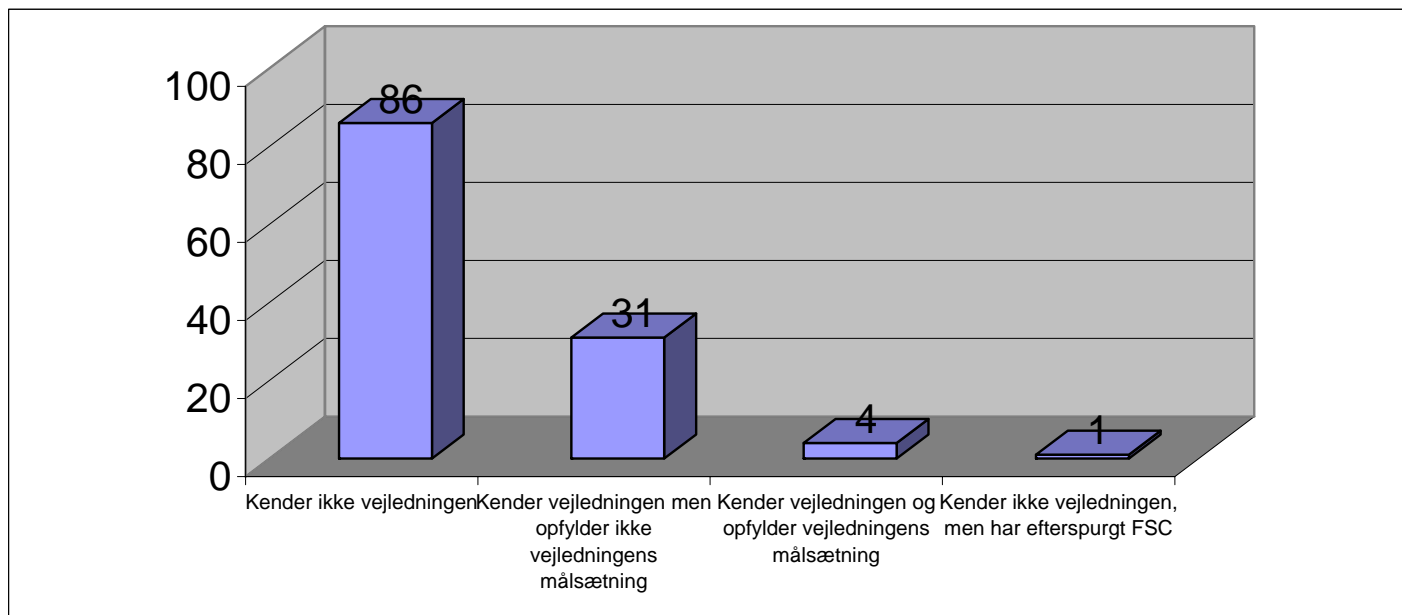

Fig 3: Antallet af kommuner som kender miljøvejledning, samt antallet af kommuner som opfylder miljøvejledningens målsætninger.
I alt 122 kommuner har indgået i de angivne tal i figur 3.

4. Anvendte træarter og certifikater i de danske kommuner

I forbindelse med kontakten til de adspurgte kommuner har Nepenthes erfaret, at brugen af Keurhout certifikatet er vidt udbredt i Danmark. Det skyldes primært, at træsorten Azobé, som er den hyppigst anvendte tropiske træart i forbindelse med havnebyggeri i Danmark, kan fås med netop dette certifikat. Imidlertid står der i Miljøvejledningen at:

LEI og Keurhout anses for nærværende ikke i sig selv at være tilstrækkelige garantier for lovlig eller bæredygtig skovdrift i troperne².

Nepenthes anser ikke Keurhout certifikatet som værende tilstrækkelig garanti for lovlig og bæredygtig skovdrift.

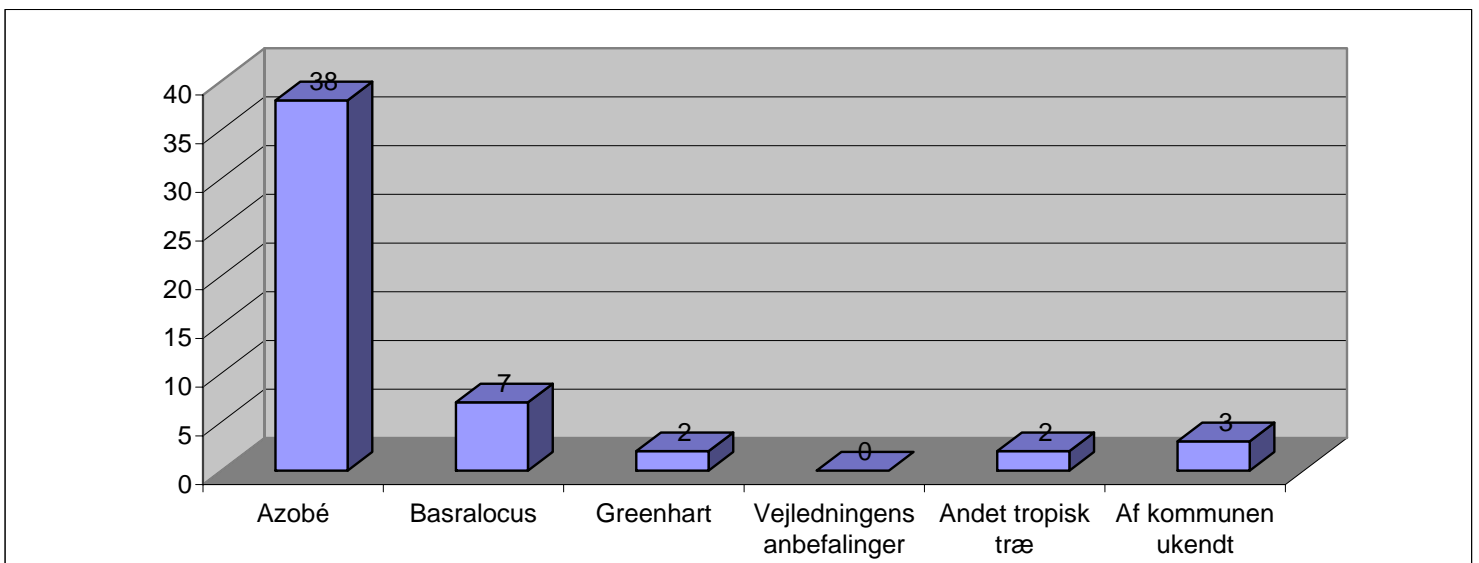

Fig 4: Antallet af kommuner, der har anvendt tropisk træ fordelt på de beskrevne træarter (uden hensyntagen til mængde). Bemærk, nogle kommuner har brugt indtil flere forskellige træarter. (i alt 43 kommuner har anvendt tropisk træ)

Azobé kan ikke p.t. fås med FSC certifikat. Der findes dog følgende alternativer, ifølge miljøvejledningens baggrundsrapport, til træsorten Azobé på markedet:

Blandt de vurderede arter som fås med FSC certifikat angives fire at være meget varige overfor marine skadedyr (fx pæleorm). Disse fire er: Piguia, Angelim Vermelho, Mata Mata og Camaru.

Til sammenligning angives Azobé at være varige overfor råd og svamp og varig til moderat varig overfor marine skadedyr. Holdbarheden af de nævnte alternativer blev således vurderet til at være lig med eller bedre end holdbarheden af Azobé, som for visse kvaliteters vedkommende erfaringsmæssigt kan angribes af pæleorm³.

På baggrund af undersøgelsen (se Fig. 4) har Nepenthes erfaret, at der i mange kommuner ikke er søgt alternativer af tropiske træarter til Azobé. Af undersøgelsen fremgår det, at 88 % af de kommuner, som har valgt at anvende tropisk træ i deres havnebyggerier, har brugt Azobé.

Til sammenligning er der ikke én kommune, som har benyttet sig af de fire alternative træsorter, som anbefales i Miljøvejledningens Baggrundsrapport. I 7 % af tilfældene er kommunerne ikke klar over hvilken tropisk træsort, som er blevet brugt, hvilket Nepenthes finder meget beklageligt. Det er Nepenthes vurdering, at den manglende vilje til at afprøve alternative træsorter, primært skyldes 4 forhold:

- 1) Mange kommunerne har anvendt Azobé i så lang en årrække, at de ikke har overvejet alternativer.
- 2) De fleste kommuner specificerer ikke præcist nok, hvilke miljøkrav det indkøbte træ skal overholde i deres udbud (krav om uvildig tredjeparts verificering m.v.). Dette forhold overlades til entreprenørens skøn.
- 3) En del af kommunerne bliver af deres entreprenører oplyst, at det indkøbte Azobé træ er bæredygtigt produceret. Dette bliver begrundet med et Keurhout certifikat, dog uden en uvildig tredjeparts verificering der garanterer lovlighed og bæredygtighed.

- 4) Der er ofte en længere leveringstid på FSC certificeret træ, og prisen kan også i visse tilfælde være dyrere, idet træet skal overholde strenge bæredygtighedskrav.

Disse forhold ser Nepenthes som et udtryk for, at der eksisterer et stort behov for oplysning og vejledning, når kommunerne laver udbudsmateriale. Miljøvejledningen er derfor et skridt på vejen til at forbedre de offentlige og halvoffentliges indkøbsvaner, når det gælder indkøb af tropisk træ. Der er i dag et stort behov for at tænke sig grundigt om ved indkøb af tropiske træarter. Dette gælder i særlig grad sårbare arter. I miljøvejledningens baggrundsrapport står der følgende:

Den koncentrerede efterspørgsel på relativt få arter lægger tropeskovene- og visse truede arter- under ekstra pres. Med en mere spredt efterspørgsel kan skovene udnyttes mere fleksibelt, og driften kan bedre tilpasses lokale forhold⁴.

Efter Nepenthes' vurdering, understreger dette behovet for at presset på bl.a. træarten Azobé skal reduceres. Træarten Azobé findes kun i Central Afrika. Det er Nepenthes erfaring at langt størsteparten af importen af Azobé kommer fra landet Cameroun. Ifølge en rapport udgivet af Global Witness⁵, omhandlende korruption i Central Afrika, vurderes det, at 45 % af Cameroun samlede tømmerhugst i år 2000 var ulovligt hugget. Den samlede værdi af denne mængde estimeres til mindst 200.000.000 dollar. Yderligere vurderes det, at næsten alle større firmaer der distribuerer tropisk træ i Cameroun, har været involveret i ulovlig eller delvist ulovlig handel med tropisk tømmer. Nepenthes mener derfor, at der er behov for yderligere forskning efter egnede alternativer til Azobé. Nepenthes foreslår, at der bevilges midler til udarbejdelse af danske standarder for alternative tropiske træsorter.

5. Eksempler på kommunernes indkøb af tropisk træ

I det følgende afsnit gives korte handlingsforløb over kontakten mellem Nepenthes og tre kommuner, der har medvirket i undersøgelsen.

5.1. *Vordingborg Kommune*

Nepenthes tog i begyndelsen af februar måned kontakt til Vordingborg Kommune for at undersøge kommunens anvendelse af tropisk tømmer til havnerenovering. Kontakten mellem kommunen og Nepenthes forløb over 4 uger og kulminerede med en mediedækning d. 3.marts af TV2 Øst.

Vordingborg Kommunes ansvarshavende kunne i begyndelsen af februar oplyse Nepenthes om kommunens igangværende renovering af erhvervshavnen med bl.a. 70m. spunsvæg af Azobé, og om den nært forestående renovering af lystbådehavnen, hvortil træ var bestilt gennem entreprenør Per Aarsleff. Den indkøbsansvarlige oplyste, at

kommunen havde benyttet Miljøvejledningen og efterspurgt certificeret træ, hvilket var blevet garanteret mundtligt af entreprenøren.

Oplysninger såsom træsort og leverandør kunne ikke oplyses under samtalen, men blev oplyst Nepenthes ved en senere lejlighed, hvor den ansvarshavende tillige gjorde opmærksom på kommunens meget begrænsede viden om det indkøbte parti tømmer, eftersom kommunen ikke var i besiddelse af nogen skriftlig dokumentation på aftalen mellem entreprenør Per Aarsleff og Vordingborg Kommune.

Nepenthes informerede kommunen om vigtigheden af en forevist dokumentation på træets bæredygtige og lovlige oprindelse inden en egentlig aftale bør underskrives. Desuden henviste Nepenthes til tidligere sager, hvor bl.a. Københavns Kommune i 2001 mundtligt blev garanteret træ fra skove med forestående certificering af Wijma Kampen BF.

Kommunens ansvarshavende kontaktede herefter Per Aarsleff angående dokumentationen fra leverandør Wijma Kampen BF, men blev kun mundtligt informeret om træets legale oprindelse fra plantagedrift i Guyana, hvorfra en regeringscertificering ville blive forevist kommunen ved leveringen af de 400 Kakaralli pæle.

Nepenthes efterlyste en uvildig tredjeparts verificering af denne dokumentation, der ifølge Miljøvejledningen vil kunne belyse træets bæredygtige oprindelse, men en sådan kendte kommunen ikke til.

Ved en senere samtale oplyste kommunen, at der var indkaldt til hastemøde med entreprenør Per Aarsleff, hvorunder den manglende dokumentation bl.a. ville blive drøftet. Efter mødet kontaktede Vordingborg Kommune Nepenthes og efterspurgte certificerede alternativer. Nepenthes henviste til en dansk FSC-leverandør KoppWood A/S, hvorfra træ med samme tekniske kvalifikationer og modstandsdygtighed, som det

ucertificerede alternativ fra Wijma Kampen BF, kunne leveres med troværdig dokumentation for bæredygtighed og lovlighed indenfor relativ kort tid.

Under samtalen pointerede kommunens talsmand overfor Nepenthes, at der endnu ikke var nogle underskrevne aftaler mellem kommunen og Per Aarsleff om træleverancen. Kommunen efterspurgte hos Nepenthes vejledning om, hvordan de skulle forholde sig til den udokumenterede forestående leverance, hvorefter Nepenthes skriftligt sendte information om alternative løsninger og anbefalet fremgangsmåde.

I slutningen af februar oplyser Vordingborg Kommune Nepenthes, at de ikke ønsker at tilbagetrække ordren på det udokumenterede træ fra Wijma Kampen BF. De blev endnu engang af entreprenøren lovet en regeringserklæring, som dog endnu ikke er forevist, men som kommunen antager at være tilstrækkelig dokumentation for en bæredygtig og lovlig produktion, til trods for at miljøvejledningen understreger at dette ikke er tilfældet.

5.2. Roskilde Kommune

Roskilde Kommune blev kontaktet telefonisk af Nepenthes i marts, da kommunen ikke havde svaret på udsendte spørgeskema.

Det blev oplyst Nepenthes, at kommunen ikke havde og heller ikke agtede at renovere havneanlæg med brug af tropisk træ inden for en periode af 5år, men at kommunen havde kendskab til Miljøvejledningen og FSC-certificeringen og sågar havde efterspurgt sidstnævnte under udbygning af Roskilde Vikingemuseum i perioden 1995-1997, der blev udført af entreprenør Højgaard & Schultz.

Kommunen informerede Nepenthes, at FSC-certificeret træ ikke havde været muligt at fremskaffe i perioden 1995-1997, hvorunder bygningen fandt sted, og at ucertificeret Azobé og Basralocus som følge heraf var benyttet til brokaj, bådebro og brodæk m.m.

En uge efter samtalen med Roskilde Kommune, kontaktede kommunen Nepenthes og uddybede, at kommunen i 1999 tillige havde benyttet et mindre rummål Azobé til renovering af bolværk.

5.3. Faaborg Kommune

Faaborg Kommune svarede på udsendte spørgeskema i februar og vedlagde herunder fakturer for indkøbet af Basralocus og Azobé pæle med Keurhout Certifikat.

Kommunen oplyste, at ca. 97m³ Azobé fra Cameroun blev anvendt, og at træet var transporteret gennem Holland. Herudover oplyste kommunen, at der blev benyttet stålspons, samt at der ikke er planlagt restaureringer eller nyopførelser inden for de kommende 5år.

Nepenthes tog telefonisk kontakt til kommunen i slutningen af marts for at få uddybet træets certificering.

Kommunen kunne her informere Nepenthes, at der fra kommunen var blevet stillet specifikke krav til entreprenør Mogens Pedersen om, at træet skulle have bæredygtig og lovlig oprindelse. Derfor betalte kommunen ekstra hos entreprenøren, for at få et Keurhout certifikat.

Nepenthes underrettede kommunen om Keurhout certificeringens mangelfulde og utroværdige aspekter, samt om tidligere erfaringer med tømmer fra Cameroun transporteret gennem Holland.

6. Afsluttende betragtninger på baggrund af undersøgelsen

Nepenthes mener, at det på baggrund af undersøgelsen kan konkluderes, at der i de danske kommuner eksisterer et stort behov for vejledning, når det gælder indkøb af tropisk træ. Derfor ser Nepenthes det også som et stort problem, at kommunerne har et yderst begrænset kendskab til eksistensen af miljøvejledningen.

Hvis intentionerne med folketingsbeslutning B197 fra 2001 skal opfyldes, kræver det at regeringen gør det lovpligtigt for offentlige og halvoffentlige institutioner at benytte vejledningen, når de skal indkøbe tropisk træ.

Vordingborg kommune havde efterlyst et certifikat på det indkøbte tropiske træ. Kommunen havde fået et mundtligt tilsagn om et regeringscertifikat, hvilket ifølge miljøvejledningen ikke er tilstrækkelig dokumentation. Eksemplet med Vordingborg illustrerer efter Nepenthes erfaring den fremgangsmåde, som mange kommuner benytter.

Det er efter Nepenthes opfattelse et helt klart at problem, at kommunerne i høj grad lader entreprenørselskaberne vurdere hvilket træ,

der er lovligt og bæredygtigt produceret og hvilket træ der ikke er, uden at få fremvist nogen form for dokumentation. I henhold til hvad også Miljøvejledningen påpeger, mener Nepenthes

at det er helt afgørende, at det indkøbte træ er blevet underkastet en uvildig tredjeparts verificering. FSC er på nuværende tidspunkt den eneste certificeringsordning, der kan opfylde de beskrevne betingelser i Miljøvejledningen, derfor anbefaler Nepenthes kommunerne kun at indkøbe træ med et FSC certifikat.

Nepenthes kan konkludere, at der er behov for yderligere tiltag, hvis implementeringen af Miljøvejledningen skal blive en realitet.

Nepenthes har erfaret at mange kommuner vælger ikke at tage en vejledning seriøst. Nepenthes foreslår derfor, at Miljøvejledningen bliver ophævet til lov, om end i en modificeret udgave, der følger EU's udbudskrav.

Derudover foreslår Nepenthes endvidere, at der afsættes midler til undersøgelse af vedegenskaber hos flere tropiske træarter så presset på bl.a. arten Azobé reduceres.

7. Kilder

I teksten er kilderne angivet med et opløftet tal, henvisende til følgende kilder:

- 1: Tropisk træ Miljøvejledning, baggrundsrapport, Miljøministeriet 2002 afsnit 4.3 (Anvendelse af kriterier for bæredygtig skovdrift)
- 2: Tropisk træ Miljøvejledning, Miljøministeriet 2003 side 11 (Krav om dokumentation)
- 3: Tropisk træ Miljøvejledning, baggrundsrapport, Miljøministeriet 2002 afsnit 2.5 (Træ til havnebyggeri)
- 4: Tropisk træ Miljøvejledning, baggrundsrapport, Miljøministeriet 2002 afsnit 2.4 (indkøberens rolle og muligheder)
- 5: Global Corruption report 2003, Global Witness, afsnit, Central Africa af Claude Kabemba side 229

De angivne rapporter kan findes på følgende links:

Tropisk træ træ Miljøvejledning, baggrundsrapport
http://www.skovognatur.dk/udgivelser/2003/tropisk_trae_baggrund/baggrundsrapport_02032004_DK.pdf

Tropisk træ Miljøvejledning
http://www.skovognatur.dk/udgivelser/2003/tropisk_trae/16022004_DK.pdf

Global Corruption report 2003
[www.globalcorruptionreport.org/download/gcr2003/21_Central_Africa_\(Kabemba\).pdf](http://www.globalcorruptionreport.org/download/gcr2003/21_Central_Africa_(Kabemba).pdf)